

Nepůvodní motýli – výskyt a význam

Hana Šefrová¹, Zdeněk Laštůvka¹ & Aleš Laštůvka²
¹Mendelova univerzita v Brně, ²Prostějov

Nepůvodní organismy jsou v posledních desetiletích předmětem intenzivního studia. Jednak proto, že je to „moderní“, a také proto, že některé z nich mohou škodit na rostlinách, na uskladněných materiálech, obtěžují nebo jsou hygienicky závadné nebo narušují biodiverzitu. Je třeba připomenout, že ve střední Evropě mění člověk krajinu a zasahuje různými způsoby do druhového složení organismů nejméně 6 tisíc let, současná biodiverzita je bezesporu hodně vzdálená někdejšímu přirozenému stavu a obavy z jejího možného narušení dalšími „nežádoucími přistěhovalci“ jsou pak z tohoto pohledu poměrně malicherné. Na našem území bylo zaznamenáno téměř 50 nepůvodních druhů motýlů a můžeme je rozdělit do tří poměrně vyhraněných skupin: invazní druhy, synantropní saprofágové a synantropní fytofágové.

Invazní druhy

Mezi invazní řadíme 20 druhů. Z nich 16 (80 %) je vázáno na nepůvodní rostlinu (obvykle jejich původního hostitele), kterou s různým časovým odstupem „dohnali“ v novém území. Zvláštním případem je záměrně vysazená světlospáska ambróziová (*Acontia candefacta*). Jenom 4 druhy se vyvíjejí (také) na autochtonních druzích rostlin: klíněnka lipová (*Phyllonorycter issikii*), drsnohřbetka žaludová (*Blastobasis glandulella*), obaleč východní (*Grapholita molesta*) a přástevníček americký (*Hyphantria cunea*). U žádného z invazních druhů motýlů není prokázán negativní vliv na biodiverzitu (obecně působení nepůvodních druhů hmyzu na biodiverzitu je ve srovnání s obratlovci a zvláště rostlinami minimální nebo žádné). Také praktický význam většiny z nich je minimální (nebo žádný). Významné jsou pouze čtyři: obaleč východní (*Grapholita molesta*), přástevníček americký (*Hyphantria cunea*), zavíječ zimozrázový (*Cydalima perspectalis*), příp. klíněnka jírovcová (*Cameraria ohridella*).

Miny vzpřímenky akátové (*Parectopa robinella*) jsou při větší početnosti velmi nápadné. Tento druh je pak subjektivně (a velmi naivně) hodnocen jako možný regulátor akátu, nebo opačně jako jeho škůdce.

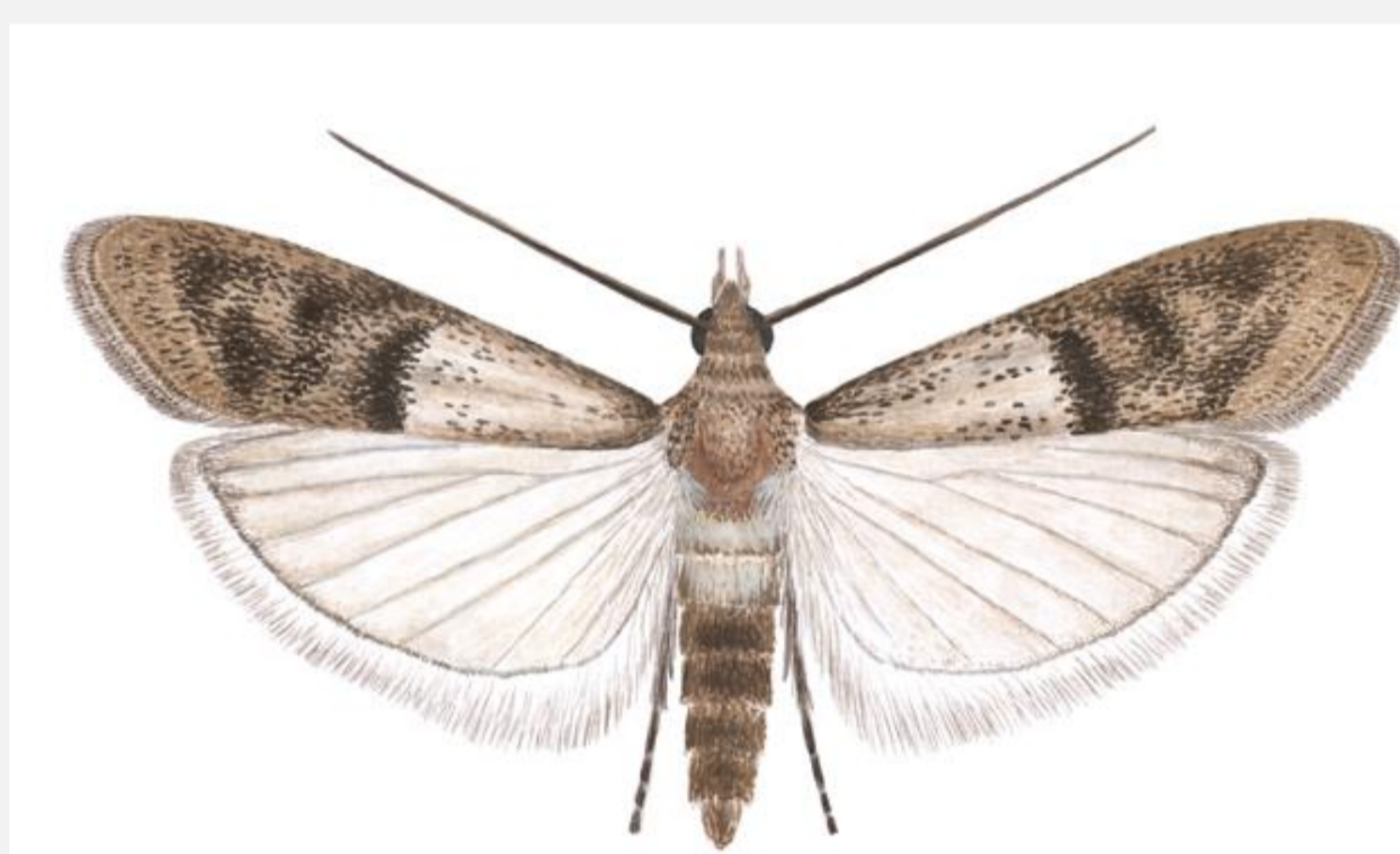
Světlospáska ambróziová (*Acontia candefacta*) byla záměrně vysazena v Evropě za účelem biologické regulace invazní ambrózie peřenolisté.

Drsnohřbetka žaludová (*Blastobasis glandulella*) se vyvíjí především ve zralých žaludech dubů. V Evropě byla původně popsána jako nový druh, než se zjistilo, že pochází ze Severní Ameriky.

Přástevníček americký (*Hyphantria cunea*) byl v 50. letech 20. století označen za významného škůdce ovocných stromů. Později téměř vymizel a k lokálním přemnožením dochází znovu po roce 2000.

Zavíječ paprikový (*Plodia interpunctella*) je snadno poznatelný podle odlišného zbarvení bazální a distální poloviny předního křídla.

Synantropní saprofágové

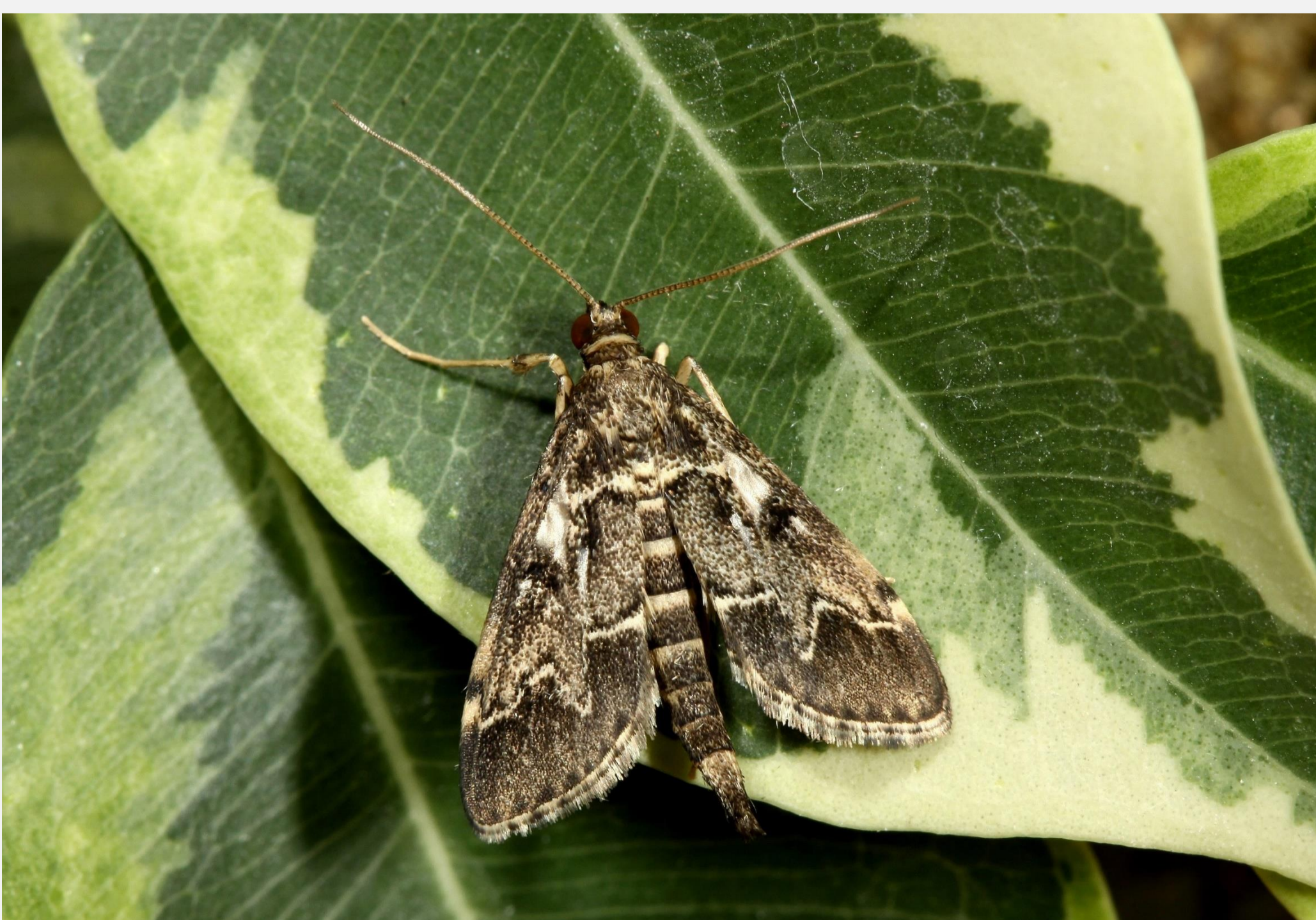
Druhy dalších dvou skupin se na rozdíl od invazních druhů nešíří samovolně vnějším prostředím, ale jsou na další místa rozvlékány člověkem. Pocházejí obvykle z tropů a subtropů a ve vnějších podmínkách střední Evropy nejsou schopny delší dobu existovat. S místní biodiverzitou nemají nic společného (nepřicházejí s ní do styku) a sotva ji mohou jakkoli ovlivnit. Početnější z nich jsou synantropní saprofágové, necelých 20 druhů. V současnosti je patrně nejčastějším z nich zavíječ paprikový (*Plodia interpunctella*). Některé jsou jen jednorázově nebo opakovaně zavlékány bez vzniku trvalejších populací.

Nálezy sklepníčka korkového (*Oinophila v-flava*) jsou u nás velmi řídké, nejčastěji ve vinných sklepech, kde jeho housenka požírá plesnivějící organické zbytky, také řasy a plísně, které porůstají stěny.

Synantropní fytofágové

Třetí skupina, čítající 10 druhů, zahrnuje teplomilné druhy, vázané na rostliny pěstované ve vnitřních prostorech. Buď jsou opakovaně zavlékány s rostlinami, někdy vytvářejí různé dlouhodobé populace a jen ojediněle jejich jedinci pronikají do vnějšího prostředí. Se sadbou rajčat jsou v posledních letech opakovaně zavlékány housenky makadlovky rajčatové (*Tuta absoluta*) a kovolesklece jižního (*Chrysodeixis chalcites*), s okrasnými rostlinami housenky obaleče hvozdíkového (*Cacoecimorpha pronubana*) a bez opakovaného zavlékání by se v zahradních centrech patrně neudržela ani vzpřímenka azalková (*Caloptilia azaleella*).

Zavíječ *Duponchelia fovealis* je občas nacházen v zahradních centrech a jinde na pokojových rostlinách. Může jít o opakované importy bez existence trvalých populací.

Subtropický kovolesklec jižní (*Chrysodeixis chalcites*) je k nám příležitostně zavlékán s okrasnými rostlinami nebo sadbou rajčat. Ve sklenících s rajčaty byl v posledních letech zaznamenán několikrát ve značné početnosti.

Vrcholové listy azalky indické (*Rhododendron simsii*) napadené housenkami vzpřímenky azalkové (*Caloptilia azaleella*). Po roce 2000 je častěji nacházena v zahradních centrech.